SVOBODA СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCVI. No. 169. JERSEY CITY and NEW YORK. THURSDAY, SEPTEMBER 7, 1989 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 7-го ВЕРЕСНЯ 1989 Ч. 169. РІК XCVI.

АДВОКАТ І. ДЕМ'ЯНЮКА ПРОСИТЬ ПРО ВІДСУНЕННЯ ВІДКЛИКУ

Єрусалим, Ізраїль. — Ізраїльський, адвокат Івана Дем'янюка Йорам Шефтель звернувся до Верховного суду Ізраїля з проханням відложити на 18 місяців остаточне рішення у справі присуду І. Дем'янюка тому, що знайдено нові докази в цій справі.

Докази найдено припадково серед сміття Департаменту справедливости в ЗСА, якими можна ствердити, що урядники цього Департаменту хотіли заховати справжні зізнання свідків. Ці зізнання заперечують, що І. Дем'янюк був відповідальний за смерть жидів у концентраційному таборі Треблінки в часі Другої світової війни.

Вістку про прохання адвоката Й. Шефтеля подало аґентство Ассошієйтед Пресс 5-го вересня ц.р.

Не хочуть показати фільму про А. Шептицького

Джерзі Сити, Н.Дж. — У бюлетені „Віче" ч. 2 за липень 1989 роу, що його видає Львівська реґіональна організація Народного Руху України за Перебудову, появилася цікава новинка, що її в оригіналі передаємо читачам.

Хто не хоче правди про Шептицького?

Виробництво ЦДОФ у цьому році випустило документальний фільм „Не разреши мне удалиться", присвячений Львівському музею українського мистецтва. Ця невеличка, 16-хвилинна, документальна стрічка розповідає про фундаторів музею І. Свєнціцького і А. Шептицького. Так за всю історію радянського документального кіно вперше показана об'єктивна — от же, позитивна роль патріярха Української Греко-Католицької Церкви в організації, зокрема культурно-національного будівництва на Західній Україні в умовах її окупації Австро-Угорщиною і Польщею. Якраз йому завдячують створення окрім музею українського мистецтва, ще й харитативні установи, шкільні бурси, (гуртожитки), сирітські захоронки та інше.

Поява такого фільму — добра ознака перебудови. Та занепокоюють чутки про те, що демонстрування цієї стрічки заборонено в західньому реґіоні республіки. Прикрий факт!

Автором сценарію є Є. Швед, режисером-оператором — В. Волков.

ШКОЛА СУМ

Ню Йорк. — Дирекція школи українознавства Осередку СУМ розпочинає навчання в новому 1989/90 шкільному році в суботу, 9-го вересня ц.р., Службою Божою о год. 9-ій ранку в церкві св. Юра. Після Служби Божої учні зі своїми учителями повернуться організовано до шкільних приміщень, де познайомляться з учителями і програмою. Вписи до всіх кляс відбуватимуться кожної суботи в місяці вересні від год. 9-ої ранку до 12:30 по полудні в приміщенні школи, 136 Друга авеню.

Відбувся з'їзд СУС

Ріджайна, Саск. — Тут в днях 18-20-го серпня ц.р. відбувся з'їзд Союзу Українців Самостійників (СУС) під гаслом: „Забезпечимо нашу майбутність".

На з'їзді були присутні 374 делеґати і гості.

Вшанували з'їзд своєю присутністю Митрополит Вінніпеґу і всієї Канади Блаженніший Владика Василій, Єпископ Едмонтону і західньої Канади Владика Іван та голова Президії Консисторії УПЦ в Канаді митр. прот. д-р С. Ярмусь.

Головним промовцем на відкритті з'їзду був верховний суддя Онтаріо, син українських піонерів Саскачевану, проф. Володимир Тарнопольський.

На з'їзді вибрано нову Управу СУС із осідком у Саскатуні. Головою СУС вибрано на наступних два роки Марію Ткачук.

На окремій сесії ТУС було перевибрано Управу ТУС із осідком у Ріджайні. Головою ТУС знову вибрано С. Пилипова.

Головою Союзу Українок Канади вибрано Марію Воронюк. Союз Української Молоді Канади вибрав свою нову Управу з осідком у Гамилтоні. Головою СУМК вибрано Лесю Погорецьку.

ДОПОВІДЬ О. ЗІНКЕВИЧА

Кергонксон, Н.Й. — У п'ятницю, 8-го вересня ц.р., на Союзівці в год. 7:30 вечора відбудеться доповідь ред Осипа Зінкевича на тему: „Політичний аспект державности УССР в час перебудови і українська політика за кордоном".

ЗАКЛИК

СВІТОВОЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ ВИХОВНО-ОСВІТНЬОЇ РАДИ ПРИ СВІТОВОМУ КОНҐРЕСІ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Шановні батьки українських дітей у діяспорі!

Рання осінь — це той неповторний час, коли ви маєте змогу визначити напрям навчання й росту ваших дітей на весь новий шкільний рік. Рік — це дуже великий відтинок часу в житті молодої людини і може стати вирішальним на все її життя. Спільноти, серед яких виростають наші діти, пропонують їм досить різнородних позашкільних зайнять, що безумовно корисні для повноти їх росту й зацікавлень.

Одначе в української дитини на першому місці поміж іншими зайняттями повинна стояти школа українознавства та участь в одній із українських молодечих організацій.

Не лякаймося, що виховуючи дітей в українському дусі зменшимо їх можливості доброго матеріяльного забезпечення в житті, бо „не єдиним хлібом живе людина", а й своєю особистою та національною гідністю. До того ж попит на знання української мови сьогодні значно зростає у світі. Не стверджуймо легкодушно, що можна щось любити, бути вірним чомусь, чого навіть не знаємо й не бажаємо знати! Не оправдуймося перетяженням дитини обов'язками, бо у вільному світі вибір їх — за нами і ми за нього відповідальні. Не переконуймо себе самих, що необхідне знання українознавства дамо дитині дома, „якось так у міжчасі". Це правда, батьківський дім — перша й основна школа, але молода людина потребує не лиш інформації, але й переживання та випробування почутих правд у гурті ровесників.

Не нарікаймо на школи українознавства, а працюймо разом з учителями для їх покращання, даючи повну моральну й матеріяльну підтримку та постійно підкреслюючи перед дітьми авторитет своєї школи й учителів.

Не спускаймо винувато очей перед всепроникаючим поглядом Тараса Шевченка, що його 175-ліття народження саме відзначуємо! Гляньмо „чесно в його чесні вічі", сповнивши його заповіт: „Свого не цурайтесь".

Його ж звучання на наші часи й обставини: Кожна українська дитина в українській школі та молодечій організації!

За Світову Координаційну Виховно-Освітню Раду:

Іроїда Винницька, голова
Леся Щур, секретар

Відбудеться відкриття Музею Карпатської України

Стемфорд, Конн. (В.Л.). — У неділю, 10-го вересня ц.р. з нагоди Українського Дня стейту Коннектикат, відбудеться святочне відкриття Музею Карпатської України, що його організацією зайнялась Зірка Ґрендджа-Донська Данилюк з Мінеаполісу.

Відкриття і привітання гостей доконає опікун Українського Музею в Стемфорді, Владика Василь Лостен. Коротке слово скаже директор Музею д-р Василь Ленцик.

Того ж самого дня відбудеться також відкриття індивідуальної виставки творів мисткині Ірини Твердохліб з Рочестеру.

Виставлені свіжі експонати цілого музею, який значно поширив площу виставок, будуть особливою атракцією для гостей.

Українську громаду вшанують на Етнічному Фестивалі

Трентон, Н.Дж. — Стейтовий секретар Джейн Бирджіо, тут, оголосила, що 11-ий Річний Нюджерзький Етнічний фестиваль'89 відбудеться в суботу й неділю 23-го і 24-го вересня, від 12-ої години опівдні до 6-ої години по полудні у 'Центральному Залізничному Терміналі' на площі на північному кінці Ліберті Стейтового парку в Джерзі Ситі.

Багатокультурний етнічний Фестиваль розпічнеться парадою національностей в суботу, 23-го вересня, вже о 11:30 годині ранку; опівдні, тобто о 12-ій годині, буде урочисте відкриття і заприсяження нових американських громадян.

На чолі походу йтиме барвисто одягнена ґвардія з оркестрою, і етнічні групи з прапорами своїх народів, зодягнені в національні костюми, маршуватимуть через Будівлю 'Терміналу' і потім перед трибуною, де стоятимуть крайові, стейтові й місцеві достойники, включно з губернатором стейту Ню Джерзі Томом Кейном. Невгаваюча музика, танці та інші розваги триватимуть цілий день в суботу й неділю. Тут пишатимуться також етнічні виставки, як теж етнічні вироби будуть на продаж.

Славний цей Фестиваль 1989 року особливо тим, що тут пошанують українську громаду за її прецінний вклад у розвиток стейту Ню Джерзі та всієї Америки. Українські артисти прикра-

(Закінчення на стор. 3)

ПІКНІК В ТРЕНТОНІ

Трентон, Н.Дж. — Український Культурний Центр влаштовує свій пікнік при 477 Джеремая аве. у неділю, 10-го вересня. Управа запрошує громадянство на цю зустріч, щоб гарно провести час та помогти розбудові цієї установи.

ХРОНІКА ЛЬВІВСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ УГС

• Ініціятивна група мешканців Луцька звернулася до міськвиконкому із заявою на проведення 23-го липня на Замковій Площі біля колишньої тюрми НКВД, де зараз музичне училище, мітинґу жертв сталінського терору. В цій тюрмі, в червні 1941 р. чекісти закатували до 4.000 осіб. По місту були розклеєні листівки з повідомленням про мітинґ. Проте, влада дозволу на проведення мітиґу не дала, і вжила контрзаходи. Преса, радіо, пропагандисти на підприємствах розпочали інтенсивну антимітинґову кампанію, до якої підключився навіть начальник обласного КҐБ, який переконував слухачів, що ніякого терору у згаданій тюрмі не було. Міліція ретельно зривала розклеєні листівки. Було створено своєрідний антимітинговий штаб, очолений другим секретарем обкому Блаженчуком. 23-го липня підходи до Замкової Площі стали перекривати автомашинами. Людей, які ще зранку йшли на площу проганяли. Однак з наближенням до 15-ої години, коли мав початися мітинґ, людей ставало все більше, і ніякі заслони не могли стримати напливу. О 15-ій годині, на Замковій Площі зібралося до 3,000 осіб, і, не зважаючи на попередження заступника голови міськвиконкому, що дане зібрання не санкціоноване, мітинґ розпочався. Перед людьми виступив викладач Луцького Педучилища Гудима, який назвав прізвища багатьох закатованих енкаведистами людей у Луцьку, і вніс пропозицію, впорядкувати їх братські могили, виявлені активістами. Гострий був також виступ члена Народного Руху України у Рівному про святість української національної символіки, про засудження злочинного пакту 1939 р. між Радянським Союзом і Німеччиною. Після цього до трибуни пробилися штатні обкомівські промовці, які говорили, що ніяких розстрілів у луцькій тюрмі не було, що там страчували заклятих ворогів радянської влади, але публіка з обуренням їх освистала. На мітингу не було жодного синьожовтого прапора, бо міліція відбирала національну символіку у всіх, хто йшов на площу. Так під керівництвом підполковника міліції Кравченка було брутально відібрано синьожовті прапори у групи львів'ян, які пройшлися з ними центром Луцька, починаючи від пам'ятника Лесі Українки. На мітинґу було прийнято резолюцію з вимогою викрити

(Закінчення на стор. 3)

ОПУБЛІКОВАНО ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО УДЕРЖАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Москва. — Згідно з повідомленням пресового агентства „Ройтерс", у понеділок, 5-го вересня ц.р., черстві та застоялі провідники Комуністичної партії України, побоюючись наявного і сильного зросту національної свідомости серед населення республіки, подали до відома свої пляни про удержавлення української мови.

Одначе з уваги на 30-відсоткове не українське населення в республіці, автори законопроєкту взяли це під увагу та включили туди точки, що забезпечують права цих громадян, очевидно побоюючись подібних як в Прибалтиці протестів російськомовних громадян.

Мовний законопроєкт був опублікований українськими властями перед запланованою на п'ятницю конференцію, на котрій національно свідомий елемент республіки плянує оформити Український Національний Фронт. Законопроєкт про мову є подібним до мовних законів Прибалтики і Молдавії, де російськомовні громадяни влаштували страйки протестуючи проти цих нових законів.

ІНЖЕНЕРИ ЗІ ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ ВІДВІДАЛИ КАНАДУ

Торонто. — Як інформує львівський щоденник „Вісті з України", в серпні чотири інженери з Давидова біля Львова, Роман Гринь, Петро Бербека, Михайло Лука і Іван Заяць, перебули 15 днів в Канаді, щоб тут на місці приглянутися перерібці свіжого м'яса з курей і нав'язати торговельні взаємовідносини у справі постачання високоякісних корів породи Гольштайн, що є відомі із високої молочної видайности.

Українські інженери були гостями у Френка Міллера, голови Онтарійської міжнародної корпорації, яка фінансує міжнародні взаємовідносини, як також Баба Мая, власника Мейпл Ліф Фарм — фірми, яка є передова в Канаді у переріб ці свіжого м'яса з курей. Українські гості оглянули приватним літаком онтарійські озера та околиці на північ від Торонто.

Повернулися вони після 15 днів інтенсивної праці домів із подарком — 100 спермів для запліднення корів стада Гольштейн в Давидові (поверх 4,000 кан. дол. вартости), які вони перевезли за окремим дозволом, що його вистарав перший секретар посольства СССР в Оттаві Юрій В. Богаєвський.

Давидівський колектив, що межує із границями Львова, є одним із найбільш видайних у Львівській області. Проєкти, які зараз плянується під проводом Р. Гриня, директора давидівського комплексу, можуть перевищити видатки у сумі 150 міл. дол. Вони будуть економічно незалежні від державного плянування та побудовані на зразки вільної індустрії.

Проєкт розбудови та поїздки до Канади координував Ігор А. Гриневич.

В АМЕРИЦІ

СОВЄТСЬКА ЛЕТУНСЬКА лінія Аерофлот розпочала інтенсивну реклямну кампанію в ЗСА, спрямовуючи її всеціло на подорожуючих американських комерсантів. Аерофлот вживає типових реклямній індустрії приман — безплатного перебування в готелях Москви, полети до Києва й Ленінграду тощо. Всі ці зусилля є на те, щоби здобути тверду валюту та переломити поняття туристів про дуже шорстку обслугу совєтських чиновників і службовців у туристичних інстанціях.

У МІСЦЕВОСТІ ВІРДЖІНІЯ Біч, яка є відома зі своїх прекрасних морських пляж, зібралося продовж триденного вікенду біля 50,000 негритянської студентської молоді, щоби відсвяткувати кінець літнього сезону. В результаті виникли різного роду непорозуміння між молоддю та властями, що причинились до великих заворушень в неділю, 3-го вересня ц.р. Для приверʼнення порядку і припинення грабунків викликано поліцію з довколишніх місцевостей, а в кінці стейтову поліцію та відділи національної ґвардії. Хоча заворушення втихомирено, але шрами залишились, бо коло 50 осіб було поранено і 650 заарештовано. Критики приписують цю трагедію брутальній та неоправданій поведінці поліції та нап'ятновують цілу аферу виключно расистською.

АМЕРИКАНЦІ ЧИМРАЗ частіше звертаються до Европи за кров'ю при операціях, трагічних випадках чи лікуванні пістряка. В ЗСА вже від довшого часу околиці, які мали надвишку крови, доставляли туди, де її бракувало. Одначе запотребування так сильно зросло, що й цю методу треба було посилити постачанням з іншого джерела, в цьому випадку з Европи. Навіть у деяких випадках виказується, що багато менш коштовним є спровадження крови з Европи. Одначе офіційні чинники є дещо занепокоєні таким оборотом справи, бо коли ЗСА почнуть чим раз більше бути залежними від спровадження крови з Европи, то це може стати сильним фактором у міжнародній політиці.

УРЯДОВЕ АҐЕНТСТВО охорони довкілля видало вказівки, якими обмежується індустріяльне вживання бензини. Як доказують, її випари можуть спричинити у людей випадки левкемії. Доручення зменшить у наступних двох роках вживання бензини на 20 відсотків.

ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ПРОПОВІДНИКА Джіма Бейкера, проти якого тепер іде процес за зловживання грошей, зібраних вірними, та за неморальну поведінку перевезли до лікарні для нервово хворих, після того, як судовий психіятр ствердив, що Дж. Бейкер має привид. Тим перервано цей сенсаційний процес.

СТЕЙТ АЙДАГО ВІДМОВИВСЯ в майбутньому приймати до себе радіоактивні відпадки, які привозили сюди із інших стейтів. Це буде причиною, що фабрику плютонію біля Денверу будуть змушені закрити, бо відпадки плютонію вивозили до стейту Айдаго.

НЕҐРИТЯНСЬКА ЖІНКА, якої колір шкіри дуже ясний, виграла судове признання її неґритянкою та зміну свідоцтва народження, в якому її батьки подали її як білу. Батьки зробили це 39 років тому, в надії, що в цей спосіб буде дочці легше пробиватися через життя, коли її будуть зараховувати до білої раси.

ПРЕЗИДЕНТ БУШ ВИПОВІВ ВІЙНУ НАРКОТИКАМ

Вашінгтон. — У своїй першій промові до американського народу, у вівторок, 5-го вересня ц.р., президент Джордж Буш назвав проблему наркотиків „найбільше жорстоким викликом, який стоїть перед Америкою". Він посвятив увесь час цій справі, підкреслюючи важливість проблеми і остерігаючи, що жахлива небезпека наркотиків, які щораз більше поширюються серед населення, прямо висмоктують усі сили американського народу.

Він запропонував цілий ряд засобів, якими можна в найближчому часі почати серйозну боротьбу з торгівцями і покупцями наркотиків. Першим засобом є призначення 7.9 біл. дол. для контролі наркотиків, а далі побудовання нових в'язниць і гостріші правні вимоги щодо торгівців наркотиками та міжнародних доставців наркотиків з Південної Америки до ЗСА.

„Загальне обурення з приводу поширення наркотиків єднає цілу націю", — сказав Дж. Буш і тому саме своє перше слово з Білого Дому він посвятив цій справі. Його пропозиція призначити 2.2 біл. дол. більше на боротьбу з наркотиками в цьому році мусить однак дістати згоду Конґресу і вона буде там продискутована вже в найближчому тижні.

Президент у своїй промові зокрема зупинився на страшному впливі торгівлі та уживанні наркотиків на дітях, даючи приклад шестилітнього хлопчика із передмістя Вашінгтону, який з іншими однолітками бавиться „торгуванням наркотиками". Цей випадок дав причину Дж. Бушові у своєму слові поставити виклик американцям боротися із цією пошестю так, щоб не було ні одної дитини, яка була б нею заражена.

ЗУСТРІЧ ХОДОРІВЦІВ

Лігайтон, Па. — Тут на оселі ім. Ольжича в суботу 9-го вересня ц.р., відбудеться товариська зустріч колишніх мешканців Ходорова і околиць. При спільному обіді (між 1-2-ою год. по полудні) можна буде поділитися споминами про Ходорів.

У СВІТІ

ПРАЗЬКА ГАЗЕТА „Руде Право" висловила незадоволення тим, що два чехо-словацькі підлітки, які в березні цього року захопили літак у Празі і приземлилися у Франкфурті, дістали в Західній Німеччині всього по два роки умовно. Інцидент стався 29-го березня, коли озброєні обрізом юнаки — 17-літній Стефан Мацічко і 16-літній Душан Стік захопили закладницю і увірвалися в літак ТУ-154 чехо-словацької компанії „Малєв", що стояв на празькому летовищі. Щоб показати серйозність своїх намірів, вони вистрілили у повітря з дверей літака. На їхню вимогу літак за три години доставив їх у Франкфурт, де вони без спротиву здалися поліції. Мацічко і Стік пояснили на суді, що не бачили іншого способу втекти з Чехо-Словаччини. Однак суддя засудив їх тому, що життя пасажирів було в небезпеці. Західньонімецькі власті відмовилися видати втікачів Чехо-Словаччині.

У МІСТІ ГОТВАЛЬДОВ у Чехо-Словаччині відбувся суд над двома інакодумцями. Станіслав Деватий, колишній пресовий секретар групи „Хартія-77", засуджений на 20 місяців в'язниці, Францішек Старек — на 2.5 року. Суд над Деватим тривав всього 2 години. Судді вислухали лише одного свідка і прийшли до висновку, що винність підсудного очевидна. „Навіть у цій країні я не зустрічався з подібним судочинством", — сказав після винесення присуду Ян Урбан, адвокат Деватого. — В інших країнах (СССР, Мадярщина, Польща) відбуваються зміни, а в нас нічого не змінилося. Наші керівники побували недавно у Совєтському Союзі, але не побачили в перебудові чогось корисного для Чехо-Словаччини". Деватий опинився у в'язниці вчетверте. Влада визнала 37-річного дисидента винним у тому, що він намагався організувати опозиційний рух серед молоді у провінції.

УРЯД ЗАХІДНЬОЇ НІМЕЧЧИНИ поспішно підготовляється до напливу втікачів з комуністичної Німеччини. За найбільш скромними підрахунками, в найближчі дні в Австрію з Мадярщини, де вони проводять літні вакації, можуть перейти 3-4 тисячі східньонімецьких громадян. Всім їм, згідно з законом Західньої Німеччини, надається громадянство Федеративної Республіки Німеччини. У Баварії побудовані чотири містечка з наметів. Баварський уряд робить все можливе, щоб втікачі були забезпечені дахом над головою, їдою і одягом. Такі містечка можуть прийняти 5,000 осіб. Уряд Мадярщини категорично заперечує, що між ним і урядом Західньої Німеччини існує якась секретна угода про надання громадянам Східньої Німеччини права втікати на Захід. Однак мадяри відмовляються встановлювати штучні бар'єри на шляху німців, що вибрали свободу.

У ПОЛЬЩІ, НА ТЕРИТОРІЇ якої рівно 50 років тому почалася Друга світова війна, відбулися церемонії, присвячені цій події, яка коштувала націю 6,000.000 вбитих. Серія заходів, присвячена цьому трагічному ювілеєві, була відкрита поминальним Богослуженням, яку відправив примас Польщі кардинал Юзеф Ґлемп на могилі невідомого вояка у Варшаві. Церемонія була спочатку задумана, як спільний виступ високих церковних достойників головних релігій світу, однак в останній момент єдиний польський рабін Менахем Йосковіч заявив, що не візьме участи у Богослуженні на знак протесту проти відмови католиків скасувати кармелітський монастир в Освєнцімі. Площа в центрі Варшави, де відбулася відправа, була прикрашена національними прапорами і величезним транспарантом з написом „Війна не повинна повторитися!"

„ҐАЗЕТА ВИБОРЧА", ОРҐАН профспілкового об'єднання „Солідарність", надрукувала інтерв'ю лідера парляментської більшости професора Броніслава Ґеремека, в якому він дав зрозуміти, що монополії партії на ведення зовнішньої політики держави повинен бути покладений кінець. Інтерв'ю Б. Ґеремека особливо актуальне у зв'язку з вимогами комуністів про надання їм значно більшої кількости міністерських течок, ніж це плянує новий прем'єр-міністер Тадеуш Мазовецький. Б. Ґеремек виступив проти більш широкої участи комуністів у новому уряді, допустивши, однак, що представник Польської об'єднаної робітничої (комуністичної) партії може дістати одне з міністерств, що відає економікою: фінансів, сільського господарства, зовнішньої торгівлі, праці або промисловости. Таким чином, комуністи розділять зі „Солідарністю" відповідальність за дальший розвиток подій в ділянці економіки.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник Ukrainian Daily
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінгтоні: (202) 347-UNAW, (202) 347-8631 (факс.)

Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda"

Postmaster: Send address changes to:

Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Расові й нерасові злочини

Дня 1-го січня 1861 року Абрагам Лінкольн видав „Проклямацію емансипації" якою робив вольними „всіх невільників, які ще є на збунтованих землях". Але 130-кілька років, ще замало, щоб безслідно зникла в Америці расова проблема. Не зник ще безслідно расовий антагонізм, дармащо свідоме й підсвідоме упередження до кольору шкіри яскравіше проявляється у словах, у полеміці у демонстраціях, — як у ділах. Оливи до вогню додають злочини, які діються в Америці з прерізних причин. Злочинів, доконаних з расової ненависти, куди менше, як тих під впливом наркотиків, з пімсти чи під час грабежі. Занадто довго тривало невільництво, занадто довго тривала торгівля чорними, імпортованих на американські плянтації з Африки, занадто довго існувала нехіть до чорного кольору шкіри, щоб все воно могло безслідно щезнути. Ще яких 30 років тому запальною була проблема принципу „вільні, але відокремлені". У шкільництві введено ліквідацію сеґреґації примусовим перевоженням білих дітей автобусами, до далеких шкіл для „расового зрівноваження". І по навіть нинішній день проводиться у практиці те „зрівноваження" — дуже часто із шкодою не чорних, а білих кандидатів на працю.

Швидким темпом наростає верства середньої чорної інтеліґенції, професіоналів, службовців, осіб різних варстатів праці. Чорні є посадниками численних великих міст, вони мають свій університет, недавно президент Буш, який має чорного у свому уряді, призначив чотиризіркового чорного генерала на голову шефів об'єднаних штабів збройних сил ЗСА. У деяких ділянках американського життя чорні є упривілейовані: у спорті, у нюйоркському Бродвею, у Голливуді. А проте вони страшенне чутливі на пункті їхньої здогадної дискримінації і підсувають під знаменник расизму події, які з расовою дискримінацією, з расовою тенденцією не мають нічого спільного. У великих містах Америки, як Ню Йорк, Чикаґо, Філядельфія чи Лос Анджелес чорні і жиди недолюблюють одні одних, але — як не дивно — одні і другі мають у масі ту саму прикметну рису; надмірна чутливість у відношенні до себе й безпардонність у відношенні до інших. Ню Йорк із своїми 8 мільйонами мешканців, з яких округло отже мільйон 700,000 чорних — є тереном частих подій, причетних до расової проблематики, подій, які знаходять голосний відгук у цілій країні, а то й поза нею. Кілька років тому приступили у вагоні підземки до Бернарда Ґеца, білого, чотири підростки, вимагаючи грошей. Ґец вийняв пістолю і всіх поранив. Роками тяглася по судах та голосна справа. Все чорне суспільство закидувало Ґецові расову ненависть. Остаточно Ґец був звільнений від вини і кари, покарали його тільки за незаконне посідання зброї. У квітні цього року гурт чорних підростків напав із засідки в кущах у нюйоркському Централ-парку на 38-літню білу жінку, освічену банкову урядничку, кількакратно знасилували її, знущалися, куснем олив'яної рури били по голові й залишили у хащах, думаючи, що вона мертва. Жертва лікувалася протягом місяців і чудом клінічно видужала, але психічне потрясення залишається на ціле життя. Та подія теж знайшла відгук по всій Америці. Посадник Ню Йорку Едвард Кач назвав злочинців (усіх їх піймали) — „звірятами", — лідери чорних дуже обурювалися на таку назву. Знову — весною цього року — група білих підростків гналася за чорним, який втікаючи, впав під авто і згинув. Аж ось у другій половині серпня цього року в дільниці Бруклину, один із гурту білих юнаків застрелив чорного юнака. Виявилося, що один білий ходив з дівчиною, яка покинула його і почала стрічатися з чорним. Покривджений зорганізував кількох приятелів, щоби „дати школу" тому чорному щасливому суперникові. Жертвою впав невинний чорний, який ішов оглянути авто, про яке вичитав у газетному оголошенні. Білі винуватці розбіглися, але всіх їх віднайшли. Наслідок був такий, що протягом чотирьох днів тисячі чорних робили демонстрації. Першого дня поліція не хотіла допустити демонстрантів під Міську раду і прийшло до сутички із пораненням кількох поліціянтів. Чи те вбивство було з расових мотивів? Появилися на телевізійних екранах палкі дискутанти „за" і „проти". Можливо, що ця подія матиме вплив на вислід недалеких виборів на нового посадника Ню Йорку.

Проблема вбогости в Америці так же само різногранна, як і ще досі нерозв'язані проблеми расизму і злочинства. В усіх багатомільйонних містах — також у Парижі й Лондоні — є дільниці з мозаїкою національних груп і ці дільниці подобають на джунґлі. Расова проблема в Америці зникне, коли ще дальші покоління чорних перейдуть почерез школи.

Наталя Осока

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ НЕ ВІДІЙШЛА У МИНУЛЕ

Понад три роки минуло з того зловісного дня, коли сталася аварія на Чорнобильській АЕС, але й сьогодні ця тема не сходить зі сторінок газет і журналів. Шоправда, більшість з опублікованих совєтських матеріялів звучить оптимістично, мовляв, вжито рішучих заходів для стабілізації радіологічної обстановки у навколочорнобильських областях, створено технологію очистки питної води, існує система контролю і система захисту від радіяції тощо.

Проте народ не поділяє оптимізму, нав'язаного згори. Вже неодноразово бив тривогу, виступаючи в радіо й на телевізії письменник Володимир Яворівський; уже демонструвався хронікально-документальний фільм „Мікрофон!", який підтвердив, що люди живуть у небезпечних для життя зонах; уже закликав фізик Володимир Чорноусенко зглянутися на людей, що продовжують жити в умовах високої радіяції, як наприклад, у Народицькому районі на Житомирщині, де в усього населення значно погіршився стан здоров'я і ніхто на це не зважав. Затурбувалися лише тоді, коли на тваринницьких фермах колгоспів почали народжуватися телята й поросята без ніг, без хвостів, з деформованими щелепами, жаб'ячими очима, або без очей взагалі, з незарослими черевними порожнинами. А недавно народилося восьминоге лоша з роздвоєними кінцівками. Так само і в рослинному світі спостерігаються небачені досі відхилення, коли деякі трави збільшилися до таких розмірів, що неможливо впізнати, до якого виду вони належать. А глиця ялинова стала довшою у кілька разів.

Люди не мають змоги кудись виїхали, але й там залишатися не можна: всі діти вже хворі, земля затруєна радіяцією, немає чистої води і продуктів. Лікарі свідчать, що у 1984 році було в районі 24 хворих на катаракту, а в першому кварталі 1989 року — майже 200. Більшість населення скаржиться на сильний біль у горлі. Тисячі дітей вражені високими дозами радіяції. У травні 1986 року було евакуйовано тільки чотири села, а тепер, через три роки після аварії, вирішено евакувати ще 12 сіл і містечок. Як можна було допустити, щоб люди цілих три роки жили в умовах недопустимо високих доз радіоактивного зараження? Таке питання ставили багато разів керівники НРУ та інших громадських організацій України, але відповіді не отримали. Після аварії в Чорнобилі у перебудову цих населених пунктів вкладено мільйони карбованців, а тепер все це треба покинути назавжди.

Замість чітких рекомендацій, совєтські урядові та медичні керівники в основному запевняли громадян у цілковитій безпеці.

В зону Чорнобиля й дотепер звозять радіоактивні відходи з усього Совєтського Союзу: адже завод для переробки цих відходів побудовано не десь у безлюдній пустелі, а саме тут, у густонаселеній частині України. Отож і не дивно, що радіяцією в республіці забруднено понад 1,165.000 гектарів, 250,000 з них припадає на Волинь і Рівенщину. Ці території відразу після аварії були „чистими" або їх такими оголосили. Й тільки тепер, коли в цих районах вдвічі збільшилась кількість дітей, хворих на анемію та інші хвороби, пов'язані з радіяційним зараженням, влада змушена визнати, що ці території забруднені. Але щоб приховати брехливість офіційних повідомлень, у пресі продовжують твердити, що буцімто відразу після аварії тут було чисто, а згодом радіонукліди поширилися на інші території. Проте „Радянська Україна" ч. 154 за 1989 рік закликає не хвилюватися, бо „міністерство вживає необхідні заходи. На Ровенщині і Волині, зокрема, працюють чотири інженери-радіобіологи".

Усього чотири!.. Та коли б їх було навіть десять, як могли б вони допомогти тисячам селян, що живуть, працюють, дихають нуклідами, їдять радіоактивні овочі, п'ють радіоактивне молоко? Адже радіоактивні порохи лягли на поля, городи, сінокоси, сади і ріки. Понад тисяча сіл України й Білорусії затруєно цезієм, стронцієм, плутонієм. А карту забруднених районів почали публікувати тільки через три роки після аварії. Чорними хрестиками, квадратиками й смужками позначено на ній рівень радіяційного забруднення у Київській, Житомирській, Чернігівській, Черкаській, Вінницькій, Чернівецькій, Івано-Франківській та Кіровоградській областях. А як виглядала б ця карта три роки тому, уявити страшно. Так само, як страшно уявити міру байдужости у ставленні до людей, котрі змушені жити в умовах високого радіяційного зараження, де гриби геть забруднені і риба „світить", особливо хижих видів (судак, щука), яка здатна накоплювати радіяцію у великій кількості.

Приїздили численні комі-

(Закінчення на стор. 3)

А. Курдидик

Один ювілей і прикра його пригадка

У вересні цього року найбільший і найстарший німецький часопис у Канаді — „Канада Кур'єр" — відзначатиме 100-ліття свого існування. Це сьогодні найповажніший всеканадський неангломовний періодик з централею при Александер вул. у Вінніпеґу та вісьмома провінційними виданнями, з яких торонтонське, наприклад, з назвою „Фрай цайт Кур'єр" має 7,500 тиражу. У зв'язку з цим столітнім ювілеєм, „Канада Кур'єр" приготовляє своє спеціяльне видання, але теж дві велетенські гостини в кращих готелях міста коштом 15,000 дол.

Історія цього 100-ліття проста. У травні 1889 року вийшло перше число німецького тижневика в Канаді „Дер Нордвестен", душею якого був лютеранський пастор Г. Шмідер і добродієм тогочасний перший почесний консуль у Західній Канаді В. Геспелер. 1969 року „Нордвестерн" об'єднався з іншим німецьким тижневиком „Дер Кур'єр" — і під новою назвою „Канада Кур'єр" існує досьогодні. В часописі працює 22 людей у Вінніпеґу і 44 поза ним, головно у Торонто і Ванкувері. Модерна друкарня „Канада Кур'єр, в якій друкують теж деякі українські періодики, має в загальному коло 1,8 мільйона дол. обороту кожного місяця.

Виглядало б, що часопис має всі вигляди на дальші успіхи, але так воно не є. Якраз заповідаючи вересневі ювілейні відзначування, головний редактор газети „Канада Кур'єр" Ральф Наєндорф заповів, що його тижневик має свою велетенську проблему — він мусітиме перейти з німецької мови на англійську, якщо думає і далі виконувати своє завдання, — поперше зберегти в народі матірну мову та зв'язок з німецькою культурою й німецьким сьогоденням тут та на батьківщині і, подруге, підтримувати льояльність німецької спільноти до нової батьківщини Канади". Остання статистика Канади нараховувала ще 192,000 тих, що вживають німецьку мову, але всіх німців у Канаді 487,000. Й у зв'язку з цим: „Канада Кар'єр" заповів, що муситиме до 10-15 літ перейти на англійську мову. В 1950 роках він мав ще 100,000 накладу, тепер має 17,500. За 30 літ кількість старших читачів змаліло, середнє і молоде покоління німецької мови не знає.

Маємо враження, що проблема часопису „Канада Кур'єр" недалека від нашої подібної проблеми, над якою варт подумати та подискутувати.

М. Мельник

ДУХОВНЕ ПОНЕВОЛЕННЯ НАЦІЇ

Завдяки політиці Ґорбачова маємо нагоду завважити гострий контраст відносно національних аспірацій між українською і балтійськими націями. З точки зору „фізичного" поневолення, обставини ідентичні. Та яка колосальна різниця в площині духовного поневолення.

Здавалося б, що стремління до повної незалежности серед українців повинно б належати до найсильніших. Чисельно, народ великий (біля 50 мільйонів). Національні традиції і національна єдність такі сильні як в хоч якій іншій державній нації европейського континенту. До того, народ живе на території із великими природними багатствами. Під тим оглядом просто немає порівняння між українською і балтійськими націями. Та сьогодні світові засоби комунікації говорять не про українців, а про литовців, естонців і латишів. Яке яскраве свідоцтво духовного поневолення переважної частини української провідної верстви. Чому балтійці можуть, а українці не можуть собі уявити життя без опіки „старшого брата"?

Виходить, що спосіб думання духовно поневоленої людини є цілком інший від способу думання дійсно вільної людини. Дуже часто на ті самі явища вони будуть реаґувати у цілком протилежний спосіб. Подивімся на найбільш основну різницю.

Росіяни, це чисельний і державний народ. За таких обставин неможливо, щоб серед них не появився Толстой, Чайковський чи театр „Большой". Іншими словами, це народ культурний. Та в політичній ділянці їх без сумніву треба зарахувати до найбільших варварів світу. В наслідок цього їхній культурний доробок від середньовіччя дотепер мізерний в порівнянні з Німеччиною, Францією, Англією, та іншими. І тому з росіянами не хочуть мати нічого спільного ані фінці, ані балтійці, ані поляки, ані румуни.

Здавалося б, що віковічне знущання росіян над українцями повинно б заставити наших провідників до безкомпромісової позиції „Геть від Москви!" Та багато з них на цього роду самостійний спосіб думання здобутися не годні. І коли „маленьким" балтійцям самостійність видається реалістичною можливістю, українському провідникові з психікою невільника ідея така є досить ірраціональна. І тому цього роду психіка заставляє багато українських інтеліґентів і провідників до акцій і становищ, які мають деморалізуючі наслідки на боротьбу народу за самостійність.

От, наприклад, 7-го серпня відбулась нарада ЦК КПУ, на якій, між іншими, доповідав на ідеологічні теми секретар ЦК Єльченко. Основною темою доповіді була критика Народного Руху України. Ось кілька його завваг: „Ми... чесно закликали і продовжуємо закликати його (НРУ) ініціяторів на конструктивний діялог (якого ціль — це ліквідація НРУ–ММ). Однак вони на це не йдуть. (...). Насторожує і те, що до НРУ вже примкнули антисоціялістичні, націоналістичні угрупування типу „Української хельсінкської спілки", „Української народно-демократичної ліги", „Українського культурологічного клубу" та їм подібні. Висловлюючи неприйняття програм тих угрупувань, лідери НРУ досі офіційно не відмежувалися від них. Більше того — активно прилучають їх до своїх зборів і мітингів, що викликає подив громадськости. (...). Після показу цих заходів по телебаченню і публікацій про них у республіканській пресі в партійні і радянські органи, засоби масової інформації почали надходити листи трудящих, в яких вони відзначають, що програма дій, пропонована НРУ, має сепаратистський характер, штовхає народ України на національну ізоляцію. Ініціятори НРУ активно виступають за визнання як національної символіки жовтоблакитного прапора і тризуба, намагаються використовувати їх як свої символи і емблеми. Справа тут, звичайно, не стільки в символіці, скільки в спробах підігріти націоналістичні пристрасті, реабілітувати криваві злочини українських буржуазних націоналістів. Одночасно робляться спроби очорнити значення Полтавської битви, обілити Мазепу, 'січових стрільців'."

Із завваг Харченка, секретаря обкому партії Запорізької області: „Помітна і активізація прихильників НРУ, які прикриваються цитатами XIX партконференції і XXVI з'їзду КПРС, а насправді мріють про найрізкіші зміни в політичному курсі, про створення на Україні організації, альтернативної партії".

Із завваг М'якоти, першого секретаря обкому партії Полтавської області: „Перший секретар (М'якота) висловив серйозні претенсії до керівників деяких засобів масової інформації, зокрема до журналу „Україна", на сторінках якого тенденційно трактуються ті чи інші історичні події. Так, напередодні ювілею Полтавської битви, коли до нас стало з'їжджатися багато гостей, журнал під претенсійними заголовками всіляко розхвалював Мазепу, в деспотичному світлі виставляючи Петра Першого. Вся Полтава була обклеєна вирізками з цього журналу".

(Закінчення на стор. 4)

Інститут дослідів національних проблем

У вищезгаданому третьому числі німецькомовного 150-сторінкового неперіодичного журналу „Студії національних питань" — видання Інституту дослідів національних проблем при Українському Вільному Університеті в Мюнхені, за редакцією Зиновія Соколюка, Еміля Бея і Іво Полюляха, знаходимо статті таких авторів: З. Соколюк — совєтська держава і реформи Горбачова; Вячеслав Чорновіл — відкритий лист до генсека комуністичної партії СССР Горбачова і думки про „демократію а ля Брежнєв"; Блянка Єжабек — вирафіновані аспекти німецької окупаційної політики в Райхскомісаріяті України у світлі німецьких документів; Томаш Мяновіч — Німеччина і Польща — пошук спільної мети; І. С. Коропецький — Реформи Ґорбачова і їх вплив на економічні права совєтських республік; Еміль Бей — Торгівля ЗСА з її сцентралізованою пляновою економікою: проєкти й дійсність; Теодор Мацьків — до 100-річчя підписання поновленого забезпеченевого договору, 1887-1987; і в останньому розділі — огляд книжок, стаття Томаша Мяновіча п. н. „Катинь в Німеччині", в якій автор обговорює працю Гендрика фон Берґта „Правда про Катинь", яка вийшла друком у 1986 році.

Цей німецькомовний репрезентативний журнал послужить дослідникам східньоевропейських справ у питаннях, які обговорюють у своїх статтях вищезгадані автори.

Наші земляки в Україні мають своїх речників майже на всіх континентах земної кулі. Діяспора сповнює велике завдання на науково-культурному відтинку і своїми науковими публікаціями в різних мовах інформує вільний світ про сучасне положення в Україні.

Р. С. Г.

РАДИКАЛЬНА ПАЛЕСТИНСЬКА група „Фатаг", очолювана відомим терористом Абу Нідалем, заявила, що вона стратила 15 осіб, у тому числі одну жінку, обвинувачену в шпигунстві в користь З'єднаних Стейтів Америки та інших країн. Член „революційної ради" групи „Фатаг" Юніс Амран повідомив, що серед страчених — 11 палестинців, два єгиптяни, один громадянин Іраку і один ливанець.

Микола Мушинка

БУДІВНИК ЦЕРКОВ У МИХАЛІВЦЯХ ТА НИЖНЬОМУ КОМАРНИКУ

(До 95-річчя з дня народження Володимира Січинського)

I.

Влітку через місто Михалівці у Східній Словаччині щороку проїжджає понад мільйон туристів, що відпочивають у недалекій туристичній базі — Земплинська Ширава. Через це місто веде і головна міжнародна автомаґістраль, що зв'язує Чехо-Словаччину з Совєтським Союзом. А нею щороку в обидвох напрямках проїжджають дальші сотні тисяч туристів. Значна частина з них зупиняється біля найкращого архітектурного пам'ятника міста — катедрального православного храму св. Духа.

Це величава церковна споруда, витримана в новому українському стилі. Побудована вона у 1933-34 роках, однак своєю архітектурою храм нав'язує до традиції церковного будівництва Київської Русі XI — XIII сторіч, яке, у свою чергу, черпало прийоми будівництва із Візантії. Іконостас церкви розмальований закарпатським художником Йосифом Бокшаєм. Церква розрахована на 2,000 місць, тобто вона є однією з найбільших церков карпатського реґіону. Своїми розмірами перевершує навіть катедральну церкву в Пряшеві чи навіть Собор св. Юрія у Львові.

Поряд з церквою у такому ж стилі побудовано могутню дзвіницю та адміністративний будинок, в якому нині є центр Михайлівської епархії. До 1950 року тут був монастир отців редемптористів, а церква була монастирською церквою. Після скасування монастиря (разом із скасуванням греко-католицької церкви у Чехо-Словаччині) вона стала катедральною церквою Михалівської православної епархії і цьому призначенню вона служить до наших днів.

∴

На дальшій головній туристичній маґістралі, що зв'язує Чехо-Словаччину із Польщею, недалеко Дуклянського перевалу, є українське село Нижній Комарник. На південносхідньому схилі над селом розташована прекрасна трьохбанна дерев'яна греко-католицька церква Покрови Пресвятої Богородиці, побудована у 1938 році у т.зв. бойківському стилі. Це велика церква зрубової конструкції, побудована на кам'яному фундаменті. На відміну від інших дерев'яних церков цього реґіону, в ній домінує середня вежа. Під час Другої світової війни в околиці Нижнього Комарника проходили найбільші бої на території Чехо-Словаччини. Село було повністю знищене, а церква значно пошкоджена. Після війни селяни відремонтували церкву. Сьогодні її занесено до списку т.зв. національних культурних пам'яток Чехо-Словаччини, тобто пам'яток першої категорії. Служить вона віруючим Греко-Католицької Церкви, однак як пам'ятку архітектури першої категорії, утримує її держава.

І цією церквою щороку любуються сотні тисяч туристів, що відвідують Дуклянський перевал (який став священним місцем населення Чехо-Словаччини), або в'їжджають з Польщі в Чехо-Словаччину чи виїжджають з неї у Польщу.

∴

Та мало кому відомо, що і катедральний храм св. Духа у Михалівцях і церкву Покрови Пресвятої Богородиці у Нижньому Комарнику побудував визначний український архітект графік та вчений Володимир Січинський. Сьогодні це ім'я у нас майже зовсім забуте, хоч ціла його діяльність від початку 20-их років до 1944 року була пов'язана з Чехо-Словаччиною. А діяльність ця була неймовірно багатою. Січинський був і архітектом, і графіком, і педагогом, і громадським діячем. А в кожній з цих ділянок він залишив помітний слід. Бібліграфія наукового доробку В. Січинського з мистецтва і культури, видана друком 1957 році у Торонто, містить 530 його друкованих праць (1918-1958), виданих різними мовами. Між ними є кілька десятків книжкових публікацій.

Минулого року повною мовчанкою було „відзначено" 25-річчя смерти цього визначного діяча української культури. Цього року минає 95-річчя від дня його народження. Тож при цій нагоді пригадаймо його „незлим тихим словом". Він і справді заслуговує на те.

∴

Володимир Січинський народився 24-го червня 1894 р. в Кам'янці Подільському у священичій родині. Його батько Юхім Січинський був протоієреєм, православного катедрального собору, істориком, археологом і культурно-громадським діячем Поділля. Був теж головою Церковного історико-археологічного товариства, редактором „Подольських Єпархіальних Відомостей" директором Подільського краєзнавчого музею, професором археології й історії в Українському державному університеті у Кам'янці та автором багатьох наукових праць. Від нього Володимир успадкував любов до науки і мистецтва.

У Кам'янці Подільському Володимир закінчив Середню технічну школу (1905-1912) і записався в Інститут цивільних інженерів у Петербурзі (1912-1917). Вже у студентські роки він під керівництвом батька брав участь у археологічних експедиціях. Будучи 24-річним юнаком, брав активну участь у заснуванні Архітектурного інституту у Києві (1918-19). В 1921-23 роках був учителем академічної гімназії. Після війни від продовжував вчитися у празькому Карловому університеті (1923-1926). Одночасно викладав в Українській академії образотворчого мистецтва у Празі та в Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова там же.

Дуже часто він їздив у наукові експедиції на Пряшівщину, Закарпатську Україну та галицьку Лемківщину, досліджуючи, головним чином, міську і сільську архітектуру та іконописне мистецтво.

Публікаційну діяльність він розпочав у 1913 році із ґрунтовних рецензій на книжки та художні виставки.

У 1924 році у Брні появилася перша його книжкова робота „Українська архітектура", за якою слідували „Дерев'яні дзвіниці і церкви Галицької України XVI-XIX ст. (Львів, 1925), „Архітектура в стародруках" (Львів, 1925), „Ротонди на Україні" (Київ 1929) тощо. Це вже були солідні наукові праці, написані на підставі глибокого вивчення першоджерел. Для дослідження мистецтва нашого реґіону велике значення мають зокрема його праці: „Пам'ятник Острозьких на Маковиці" (1929), „Екслібріс міста Бардієва з XVI ст." (1930), „Архітектура міста Бардієва", „Білий Маковицький замок" (Пряшів, 1932), „Старі написи в церквах Маковиці — свідки нашої народної мови XVII — XVIII ст." (Пряшів, 1932), „Передмова рукописного євангелія кінця XVI ст. з Маковиці" (Львів, 1931), „Дерев'яна церква в Трочанах" (Ужгород, 1938). Його перу належать і три окремі брошури про наші місцевості: „Бардіїв" (1939), „Пряшів" (1935) та „Зборів" (1939). Подібні брошури він написав і про ряд міст Галичини та Східньої України.

Закінчення буде.

Хроніка...

(Закінчення зі стор. 1)

всі злочини сталінізму в Луцьку, поставити могильні знаки на місцях поховань закатованих чекістами людей 23-24-го червня 1941 р. поблизу тюрми НКВД, де зараз музичне училище, уважати недопустимим розташування музичного училища в колишній енкаведівській катівні.

• Самбірський міськком партії випустив тиражем 200 примірників черговий документ партійного самвидаву під назвою: „Орієнтировка — Про недоцільність реєстрації так званої Української Католицької Церкви". У цьому документі в спотвореному світлі подано історію Греко-Католицької Церкви, нападки на Ватикан і ієрархію УКЦ за кордоном та в Україні, а також на Комітет захисту УКЦ.

• 23-го червня у газеті „Правда Украіни" надруковано статтю якогось С. Палійчука: „Наше знамья красное — а петлюровського нам не надо", в якій автор з якоюсь оскаженілою люттю холуя-малороса, котрому пригадали про потоптану ним власну національну гідність, нападає на членів УГС, що приїжджали в Полтаву для виявлення протесту проти святкування російськими шовіністами Полтавської битви. Стаття переповнена безсоромною брехнею про події зв'язані із незаконним затриманням і депортацією різних груп УГС і патріотично настроєних громадян, які приїжджали 6-9 липня до Полтави, щоб взяти участь в демонстрації протесту проти згаданого „святкування". Причому С. Палійчук, як показує стаття, поставив собі за мету розпалити ворожнечу між українцями і неукраїнцями; викликати в останніх негативне ставлення до українського національно-демократичного руху та ідеї відродження України. Для цього автор вдається до прямого обману читачів. Так, наприклад, пише, що нібито члени УГС зі Львова, на чолі з Володимиром Яворським, в поїзді „оскорбляли пасажиров говоривших по-русски", закликали створювати на Україні „невыносимые условия для русских", а на станції в Полтаві заявили жителям: „Мы приехали бить москалей" — що є безсоромною брехнею. Стаття Палійчука, крім цього, переповнена уривками тенденційно підібраних, а швидше зфабрикованих листів полтавчан з вимогами покарати націоналістів з УГС. І тільки як ностальгію за сталінсько-брежнєвськими судилищами можна розцінити заклик самого автора до судової розправи над активістами Української Гельсінкської Спілки: Вячеславом Чорноволом, Володимиром Яворським, Анатолієм Доценком, Миколою Горбалем, Олесем Шевченком, Іваном Сокульським. Складається враження, що для С. Палійчука час зупинився на добі застою.

• 17-го липня в Стрию на Львівщині на заводі ковальсько-пресового устаткування імени Кірова відбувся попереджувальний чотиригодинний страйк в цеху метало-конструкцій. Учасники страйку вимагали дотримання пункту колективного договору про додаткову відпустку у зв'язку з відсутністю вентиляції. Вимоги страйкуючих були задоволені. Однак 27-го липня на цьому ж заводі застрайкували вже три цехи. Страйкуючі виробили 13 вимог, які подали адміністрації. Після того, як частину вимог, зокрема вимогу виплатити незаконно невиданої премії, було задоволено, страйк, що тривав один день, припинився.

• 26-го липня в селищі Рудно під Львовом відбулися установчі збори руднівського осередку Народного Руху України. Збори вів член УГС Олег Петрик. З доповідями виступили: юрист Володимир Лозинський, вчителька Ірина Лозинська, філолог Зиновій Кіменний, члени УГС Володимир Тверць, та інші. Перед присутніми також виступив молодий письменник з Маріюполя Вадим Рязанов-Ремчковський, який засудив політику тотальної русифікації України, що тривала десятиліттями й не припинена й досі. На зборах було надано слово активістові із села Суховоля Городецького району. Він попросив підтримки в боротьбі з військовим відомством, що загарбало унікальне озеро 14-метрової глибини, яке є єдиним природним резервуаром джерельної води в регіоні. Це відомство огородило озеро кількаметровим муром і змонтувало на його берегах величезні цистерни для зберігання якихось шкідливих хемічних речовин. У зв'язку з тим з ініціятиви громадськости Суховолі зорганізовано збори селян, на яких були присутні представники обкому, згаданого військового відомства і сільської влади. Під час зборів на адресу ініціятивної групи, яка виступила на захист озера, з боку військових прозвучали відверті погрози. Руднівський осередок Народного Руху прийняв рішення, підтримати мешканців Суховолі в їх боротьбі за озеро. В залі під час установчих нарад було вивішено синьожовтий прапор. Після закінчення зборів група делегатів поклала квіти на місце, де зараз відновлюється пам'ятник Січовим Стрільцям.

• Вийшов перший номер альманаху „Голос Волині та Полісся", що його видає Волинська філія УГС. Відповідальний за перший випуск член Ради Волинської обласної філії УГС Микола Кот. Альманах містить розділи: поезія, критика, документи. Обсяг альманаху — 105 сторінок.

• 27-го липня у Львові на заводі телеграфної апаратури створено комітет робітничого самозахисту. Мета комітету: захищати робітників від сваволля адміністрації. Комітет робітничого самозахисту розповсюдив серед робітників заводу відозву.

• 27-го липня у Херсоні відбулися установчі збори Херсонської філії УГС. Головою філії обрано Степана Гуру, секретарем Олександра Звенцова. Після зборів члени Херсонської УГС зустрілися з херсонськими активістами створення Народного Руху України, з якими провели дискусію з ряду політичних питань.

• 27-го липня у Києві об 11:30 до квартири члена УГС Дмитра Корчинського вдерлася міліція і особи в цивільному, які схопили Корчинського і відвезли в Ленінський райвідділ міліції. В недовзі Корчинського було засуджено на 15 діб арешту за нібито організований ним 23-го липня несанкціонований мітинг. Так щербицьківські прислужники в Києві скваліфікували скупчення людей, обурених побиттям фукнціонерами репресивних органів молодих хлопців, серед них Дмитра Бойка.

• 28-го липня у Москві біля канцелярії патріярха РПЦ відбулася демонстрація українських греко-католиків. На місці проведення демонстрації були присутні іноземні журналісти, а також кореспондент газети „Московские Новости". В останньому номері цієї газети, в рубриці „Два мнения" вміщено листа екзарха України Філарета, в якому він обурюється, що газета позитивно оцінює боротьбу УКЦ за легалізацію, і навіть в одному з номерів вмістила фотографію голодуючих греко-католицьких пікетників. Відповідь Філяретові дає в тій же газеті вчений з Інституту США і Канади Сергій Філатов, який пише, що УКЦ буде узаконено і російським православним ієрархам буде соромно за переслідування українців-католиків.

МІЖНАРОДНА ЖИДІВСЬКА організація повідомила, що в Англії незабаром буде опублікований звіт у справі президента Австрії Курта Вальдгайма. У звіті вперше включені дані секретного архіву Сі-Ай-Ей. Як повідомило міністерство оборони Великобританії, звіт вийде в світ за кілька тижнів. Прем'єр-міністер Марґарет Тачер дала розпорядження видати його, щоб встановити, чи був К. Вальдгайм причетний до страти шістьох англійських десантників, захоплених німцями в полон під час Другої світової війни. Виконавчий директор світового жидівського конгресу Елан Штайнберг повідомив, що в архіві Сі-Ай-Ей є матеріяли допиту нацистського офіцера, якого британська розвідка ідентифікувала як Курта Вальдгайма. Допит відбувався 26-го квітня 1945 року.

Українську...

(Закінчення зі стор. 1)

сять Фестивальні пообідні програми. Серед тих, що виступатимуть, будуть: ансамбль бандуристів „Гомін" під керівництвом Олександра Напори, хор „Трембіта" під диригентурою Рафаеля Венке, арфістка Одарка Д. Полянська, народний ансамбль „Казка", вокалісти Христина і Дарія та танцювальні групи з Джерзі Сити, Пассейку, Савт Бавнд Бруку та Картерету під керівництвом Володимира Юрченюка і Степана Смотрича.

Головними промовцями на відкритті будуть суддя муніципального суду Роберт С. Челок з Джерзі Сити і посадниця Кліфтону Гльорія Колодзій. Молитву проведе отець-шамбелян Йосиф Дж. Федорик, декан Північного Джерзі. Запрошення до участи вислані до конгресмена Френка Гваріні і посадника міста Джерзі Сити Джеральда МекКенна.

Двадцять українських умільців — мисткинь і мистців будуть експонувати вишивки, писанки, кераміку, гончарство, народні строї, дереворізбу, образотворче мистецтво, килимарство, літературу, релігійні предмети і світлини церков. Ці покази спонзоровані Союзом Українок Америки (СУА), Українським Громадсько-Культурним Центром, Українсько-Американським Клюбом Ошен-повіту, Українськими Церквами, УККА та приватними особами.

Шість українських кіосків з поживою постачатимуть українські страви: ковбасу, голубці, вареники, паски, пампушки, медівники, маківники й хрусти.

Український Народний Союз, братське обезпечеве Товариство, що приміщується у власному 15-поверховому будинку в Джерзі Сити, братиме участь у святкуваннях, влаштовуючи на Фестивалі власний кіоск у цей ювілейний рік УНСоюзу.

Річний Етнічний Фестиваль '89, як сказано вище, включатиме особливу натуралізаційну церемонію — складення присяги сотнею нових американських громадян о 12:30 по обіді.

В загальній частині Фестивалю '89 виступлять 40 етнічних артистичних груп і мистецьких виставок, як і показів прикладного народного мистецтва — умільства, а про страви потурбуються понад сто етнічних організацій стейту Ню Джерзі. Всі ці групи святкуватимуть свій вклад у культуру стейту, бо сам Фестиваль служить найперш одній меті — визнати й підкреслити історичні заслуги стейту Ню Джерзі як брами для мільйонів імігрантів до цієї країни, які приїхали до берегів ЗСА через Елліс-острів.

Вступ на Фестиваль і паркування авта — безкоштовні.

Ця багатокультурна й мультиетнічна імпреза спонзорована Бюром Етнічних справ, Департаментом стейту і членами Нюджерзької Етнічної Дорадчої Ради під керівництвом Джугана Сімонсона. Андрій Кейбіда з Мейплвуду, представник української громади, є головою Фестивалю.

ПІД ЧАС ПЕРЕСТРІЛКИ МІЖ групами муджагедінів „Гезбі-і-Іслямі" і „Джаміят-і-Іслямі" у східньому Афганістані був вбитий один француз і троє взяті в полон. За словами урядового чиновника Накіба Саміра, члени фундаменталістської організації „Гезб-і-Іслямі" взяли в полон 50 осіб, і в тому числі трьох французів.

Чорнобильська...

Закінчення зі стор. 2.

сії, оголошували водойми чистими. Одні твердили що жити можна, тільки не їсти місцеві овочі та не пити молока, інші казали, що жити в таких умовах небезпечно. Людям, що живуть на забруднених територіях, підвищили заробітну платню на 25 відс., але були випадки, коли гроші ці отримували люди, які живуть з одного боку вулиці, а з протилежного — не отримував ніхто. Крім того, офіційно вважається, що жити можна лише там, де радіяційний фон становить не вище, ніж 15 кюрі, однак у багатьох селах Народицького району на Житомирщині цей рівень значно вищий — 84, 185 і навіть 213 кюрі. У селах Білорусії також 147, 127, 90, 40 кюрі. Діти там п'ють радіоактивне молоко і взагалі живуть як і до аварії. А коли нарешті офіційно визнано трагічність їхнього становища, то територію для них обмежили стінами школи. Оце й усі заходи. У них слабне зір, страждає психіка, все частішають випадки захворювання дітей на анемію, на ушкодження підшлункової залози тощо. Адже з кожним днем усе більше радіяції збирається в їхніх організмах.

Події в Чорнобилі звернули увагу фахівців і громадськости на непомірне скупчення АЕС в Україні. У 1987 році тут діяло 20 реакторів із 58-ми по всій країні, тобто Україна давала 31,6 відс. електроенергії і доля її в енергобалянсі становила 22 відс., а не 11 відс., як в середньому по СССР.

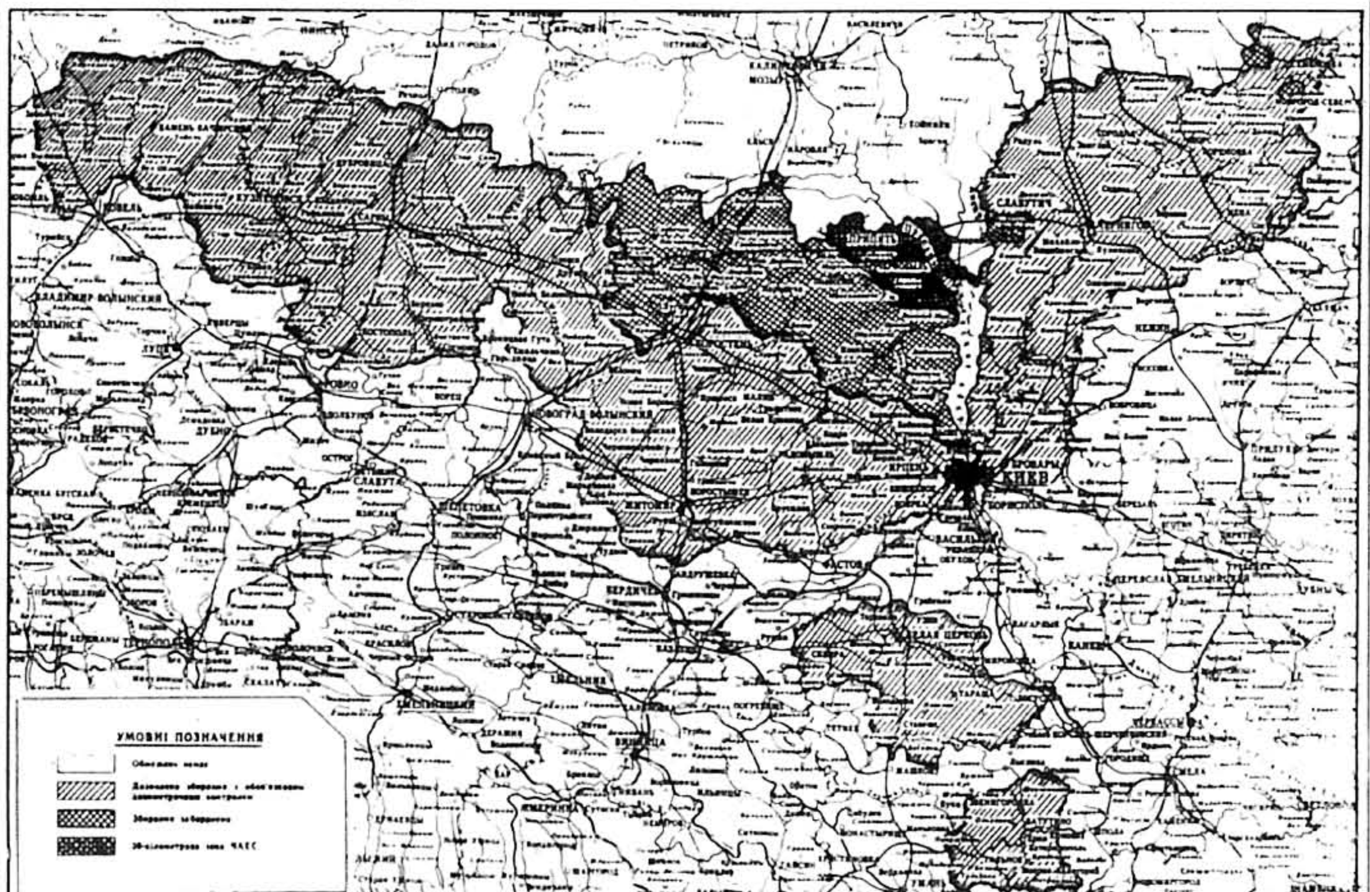
Що ж змінилося після аварії в Чорнобилі?

Новий міністер атомноенергетичного машинобудування Луконін у своїх виступах неодноразово підкреслював, що розвиток атомної енергетики в СССР „залишається незмінним, не зважаючи на Чорнобиль". Маштаби совєтської атомної енергетики продовжують зростати. У 1987 році діяли 54 реактори, водночас споруджувалось 29 нових і ще 27 запляновано спорудити в найближчі десять років. Виробництво електроенергії на АЕС до 1990 року повинно зрости на 70 відстоків. Програму розвитку атомної енергетики розроблено аж до 2000 року.

В Україні програма розвитку енергетики передбачає, що до 2000 року доля атомної електроенергії в енергобалянсі республіки становитиме 60 відсотків, в той час як по Совєтському Союзу — тільки 30. Будуються АЕС в Рівно, Запоріжжі, Хмельницькому, Одесі, Харкові, у Криму, Києві й Чигирині — кожна на три-чотири реактори. На двох останніх будівництво припинено завдяки активним протестам громадськости, але немає гарантії, що його не відновлять. Отже ніякого скорочення програми розвитку атомної енергетики в Україні не відбулося, вона майже не відрізняється від тієї, що була вироблена задовго до аварії в Чорнобилі.

Під час судового процесу над керівниками Чорнобильської АЕС, на одному з закритих засідань, розглядалась аварійна ситуація на Рівенській АЕС, а що навіть в умовах гласности засідання було закрите, то це означає, що й там сталося щось дуже серйозне.

На будівництвах АЕС панує безладдя, пляни будівництва щораз змінюються, будівельні матеріяли розкрадають, постачання нерегулярне, керівники будівництва не вкладаються в строки, їх карають, або й звільняють з роботи, а новопризначені потрапляють у таку ж ситуацію, оскільки в паперах суцільний хаос а рівень совєтського обладнання дуже низький. Неважко зрозуміти, що таке ж відбувалося і під час будівництва Чорнобильської АЕС. Немає гарантії і в тому, що прискорені темпи спорудження нових АЕС в умовах безладдя та постійної зміни керівників будівництва, не приведуть до нових аварій. Совєти цілком усвідомили ненадійність їхніх сучасних реакторів, але цей факт, як і аварія в Чорнобилі, не змусила Кремль відмовитися від грандіозних плянів розвитку атомної енергетики і від прискорених темпів будівництва атомних електростанцій.

Ділимося сумною вісткою, що 5-го вересня 1989 р. заснув навіки наш Дорогий Муж, Батько і Дідусь

бл. п.

ВОЛОДИМИР РЕННЕР

уроджений 27-го серпня 1908 року у Станиславові

ПАНАХИДА відбудеться в п'ятницю, 8-го вересня 1989 р. о год. 7-ій веч. в похоронному заведенні в Кергонксоні, Н. Й.

ПОХОРОН у суботу, 9-го вересня 1989 р. о год. 10-ій ранку з церкви св. Тройці в Кергонксоні, Н. Й.

У глибокому смутку:

ЕМІЛІЯ — дружина
Д-р мед. АНДРІЙ — син з дружиною ХРИСТИНОЮ
МИРОСЛАВ І ТЕТЯНА — внуки

У глибокому смутку повідомляємо Рідних, Приятелів і Знайомих, що у п'ятницю, 1-го вересня 1989 року відійшла у Вічність, проживши 75 років наша Дорога Дружина, Мама, Дочка, Бабуня, Прабабуня та Сестра

СВ. П.

МАРІЯ РОГОВСЬКА

з дому Вислоцька

ПАНАХИДА у середу, 6-го вересня 1989 р. о год. 7 30 веч. у похоронному заведенні Литвин і Литвин, 1600 Stuyvesant Ave., Union, N. J.

ПОХОРОН у четвер, 7-го вересня ц. р. з того ж заведення о год. 8 30 ранку до церкви св. Івана Хрестителя, в Нюарку, Н. Дж., де о год. 9 30 була відправлена Заупокійна Служба Божа. Похована на українському православному цвинтарі в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Залишилися у смутку:

муж — ВІКТОР
дочки — ЛЕСЯ і ДОРОТІ
син — ПЕТРО СМУК
син — ДМИТРО РОГОВСЬКИЙ
мама — МАРІЯ ВИСЛОЦЬКА
сестра — ОЛЬГА РОЗМАН
брат — ІВАН ВИСЛОЦЬКИЙ
9 внуків, 4 правнуків

Ділимося сумною вісткою з Родиною, Приятелями і Знайомими, що дня 9-го серпня 1989 р. відійшла у Вічність на 92-му році життя наша Найдорожча Мама, Бабуня і Прабабуня

бл. п.

ОСИПА з Буняковських

ПРИЙМА

Похоронена на цвинтарі Mt. Olivet **в Дітройті 8 14 1989 р.**

ВІЧНА ЇЙ ПАМ'ЯТЬ!

Остались у смутку:

сини — митрофорний протоєрей о. ТЕОДОР ПРИЙМА, парох української католицької церкви св. Покрови в Судбурах і декан Північного Онтаріо.
РОМАН з дружиною АНАСТАЗІЄЮ
внуки — РОКСОЛЯНА з мужем ОЛЕГОМ КАРАНЕЦ
БОГДАН з дружиною СЛАВЦЕЮ
ЛЕСЯ з мужем ЕЛЙОТ БОЛДІ
правнуки — ПЕТРУСИК, ХРИСТЯ і АНДРІЯНА КАРАНЕЦ
ВАСИЛЬ з дружиною ДЖУН
внуки — ДЕНИС, ЗЕНОН і МАРКО
МИРОСЛАВ з дружиною ІРЕНОЮ
внуки — МАРТА, АНДРЕЙ і ОЛЯ.
та ближча і дальша родина в ЗСА, Канаді, Україні й Польщі.

У СОРОКОВИЙ ДЕНЬ ЇЇ СМЕРТИ

18-го вересня 1989 року будуть відслужені

ЗАУПОКІЙНІ СЛУЖБИ БОЖІ:

в церкві св. Йосафата у Воррен;
в церкві Непорочного Зачаття в Гемтремку;
в церкві св. Покрови в Судбурах, Канада.

Духовне...

Закінчення зі стор. 2

Із завваг Кавуна, першого секретаря Житомирського обкому партії: „Неформали намагаються захопити важливі напрями, рвуться до політичної влади. Частина партійних кадрів деморалізована. Якщо не вжити найактивніших і найдієвіших заходів, можна втратити багато".

Із завваг Гіренка, першого секретаря Кримського обкому партії: „Нам уявляється, що при підготовці Закону про мову не слід йти шляхом інших республік, які визначили державною мовою свою національну мову, а російську звели до засобу міжнаціонального спілкування. Ми всі слов'янські народи — і росіяни, і українці, і білоруси, і у нас є всі підстави ставити питання про те, щоб у республіці було дві державні мови: і українська, і російська".

Ніхто з промовців не виступив в обороні НРУ чи в оборону конечности українізування шкільних, адміністративних і економічних закладів і організацій України. В тому самому часі офіційні комуністичні партії балтійських народів ведуть перед у боротьбі не тільки проти русифікації, а й за незалежність своїх країн.

І тому варто спитати ще раз: чому тамті можуть, а ми не можемо? У відповідь на те питання деякі інші люди суґерують, що з цього роду ідеями треба почекати, аж цілий народ стане національно свідомим. Це тільки в головах духовних невільників можуть зродитись цього роду рецепти. Коли ж той народ зможе набратись національної свідомости, коли його провідники запевняють окупанта про льояльність до імперії, надіючись, що за те дістануть кілька українських шкіл? Як може народ зрозуміти вагу незалежности, коли навіть українці у вільному світі пропонують йому федерацію з державою, яка в дійсності є його найбільшим ворогом?

Та, на щастя, живучість української нації починає пробиватись з чимраз більшою силою. Я бачимо з попередніх цитат, антиукраїнська кліка в ЦК КПУ таки серйозно уже занепокоєна виявами національного спротиву. Завважується теж страх, що під натиском „націоналів" вони можуть втратити люкративні посади.

Далі завважується, як українські льоялісти чимраз менше запевняють окупанта про свою льояльність до імперії.

Дискусія про українсько-російську двомовність поволі міняється на дискусію про українську одномовність.

Жах перед оскарженням про націоналізм міняється на досить лагідне побоювання.

Символіка синьожовтих прапорів та тризубів, мабуть, пошириться, не зважаючи на штрафні укази кліки Щербицького.

Люди починають навіть публічно говорити про ОУН і УПА.

На зборах УНР та інших люди чимраз частіше підіймають ідею незалежної України.

Хто зна чим це скінчиться? Може за рік-за-два українські часописи можна буде замовити на українській мові? Може Олесь Гончар вибачиться перед українським народом за свою заяву перед Горбачовим, мовляв, „Ніхто з нас — я впевнений, жодна душа на Україні не думає, що було б добре залишитися в національній самотності"? Може Віталій Русанівський, директор Інституту Мовознавства Академії Наук УССР, поверне нам букву „ґ"? Може деякі україністи тут на Заході почнуть домагатись усунення того ж Русанівського з головства недавно створеної Міжнародної Асоціяції Україністів за його підтримку добровільности у виборі української мови навчання? Може навіть Закордонне Представництво Української Гельсінкської Спілки зредагує новий універсал, спертий на ідеї не другого чи третього, а четвертого Універсалу Центральної Ради?

ВІЙСЬКОВИЙ ТРИБУНАЛ засудив до 20 років тюремного ув'язненн колишнього міністра внутрішніх справ Куби генерала Хозе Абрантеса. До різних термінів позбавлення свободи засуджені ще шість колишніх старшин, які, як і Абрантес, визнані винними у зловживанні службовими обов'язками, хабарництві, недбальстві та інших злочинах. Генерал Абрантес був усунений з поста міністра в червні. Його та інших чиновників міністерства внутрішніх справ обвинуватили в тому, що вони фактично потурали контрабандистам наркотиків з вищих старшин „острова свободи".

ПЕРША КАНАДСЬКА УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Від 24-го до 26-го лютого 1989 року театр та авдиторії Ґрент МекЮен комюніти коледжу, в відділі Jasper Place campus в Едмонтоні, Альберта, дзвеніли від звуків хорового співу: тут зібралося 147 делегатів конференції під назвою: „Українська хорова музика: сьогодні й завтра". Організована Українським центром засобів та розвитку і Українським музичним товариством Альберти, конференція звела хористів, вчених та любителів музики з усіх кінців Канада, ЗСА та навіть України й Австралії. На конференції було репрезентовано тридцять п'ять хорів з двадцяти двох різних міст.

Для членів української хорової громади конференція створила унікальну нагоду познайомитися, поділитися новими ідеями та репертуаром, здобути нові знання та познайомитися з новими музичними напрямками. Вперше в історії представники українських канадських хорів зійшлись на конференції, яка сприяла такому діялогові та обмінові. Також, вперше в історії, з приїздом композитора Лесі Дичко, представники українських канадських хорів змогли провести вагомий музичний діялог з Україною.

Леся Дичко — визнаний сучасний композитор, секретар Спілки композиторів України. Цього року вона одержала престижеву премію ім. Шевченка. Її робота охоплює як композицію, так і дослідження в жанрі хорового співу. Її поїздка до Канади була організована спеціяльно так, щоб вона могла відвідати конференцію та поділитися інформацією про стан хорової музики на Україні. Вона розказала про проблеми, які існують в роботі хорів на Україні, та про роботу, яка ведеться для розв'язання цих проблем. Вона також привезла багато зразків записів сучасної української хорової музики. Її приїзд до Канади є першим кроком у встановленні зв'язку між хоровими групами Канади та України, який заохотить співпрацю у виробленні матеріялів, знань та репертуару, а також створить умови для обміну на навчальному та мистецькому рівнях.

Композитор Леся Дичко відкрила конференцію основною промовою в п'ятницю, 24-го лютого по полудні. Пані Леся окреслила розвиток хорової музики на Україні, привівши в захоплення переповнену залю записами сучасних хорових композицій Євгена Станковича, В. Зубицького та А. Аковчука. Відкриття закінчилося прийняттям, під час якого директор Центру Роман Петришин привітав делеґатів, а Марія Дитиняк, президент Товариства, розказала про розвиток української хорової музики в Північній Америці.

Для відсвяткування досягнень українського хорового мистецтва в Канаді цей вечір був закінчений фестивалем хорів, під час якого виступила сопрано Оксана Роґатин-Макогон з Канадської опери. Едмонтонський хор „Дніпро", тріо „Дніпро", Едмонтонський чоловічий хор, „Мережі" та „Верховина" представили попурі хорового репертуару, в який входили як хорові композиції, так і обробки народних пісень, популярні та релігійні твори. Ансамбль „Мережі" виконав два твори — „Щедрівка" та „Пастораль", скомпоновані гостею Л. Дичко. Ці поліфонічні композиції для восьми або дев'яти голосів відображають стиль композитора — сучасний, проте водночас і глибоко вкорінений в народних традиціях. Вони сповнені глибокого ліризму, плавних молодечих кольорів, яскравих зображень природи, а також спонтанности та емоцій, які так характерні для роботи композитора.

Сесії конференції почались в суботу і продовжувались до неділі. Було розглянуто цілий ряд тем, серед них — церковна музика, репертуар для дітей, сучасні хорові композиції. Шістнадцять лекторів провели цілий ряд лекцій, демонстрацій, панельних дискусій та практичних кляс, під час яких бралося до уваги як приктичні, так і естетичні аспекти, з якими доводиться зустрічатися хористам. Під час лекцій, в яких брали участь цілий ряд хорових диригентів (Анна Квітка Козак з ванкуверського ансамблю „Волошки"; Ірина Шміґельська з едмонтонського хору „Верховина"; Ларрі Клопущак, диригент саскатунських хорів української православної церкви Св. Трійці та „Ластівки", Володимир Климків з вінніпеґського хору ім. Кошиця та Квітка Зорич-Кандрацька з торонтського хору „Веснівка", було обговорено основні проблеми, які стоять перед сучасним канадським українським хором.

Маестро Володимир Колесник відчитав доповідь про народний стиль співу та провів зайняття хорової техніки. Під час цього зайняття, для якого використано „пробний" хор із понад 100 присутніх хористів, він продемонстрував різноманітні технічні аспекти, потрібні для диригента хору. Після цього маестро Колесник проаналізував заздалегідь приготовлені виступи п'яти місцевих хорів, подаючи практичні поради щодо проблем, пов'язаних з інтонацією, дикцією, інтерпретацією та технікою ансамблювання.

Вінніпеґська учителька, співачка Олександра Кохан провела лекцію на тему диригування дитячим хором, під час якого було продискутовано такі специфічні проблеми як голосовий реґістр та техніка, ритм, музична грамотність та інтонація. Д-р Андрій Горнаткевич з Едмонтону прочитав доповідь на тему кобзарського мистецтва. Композитор та диригент із Ляс Веґас В. Балей провів дискусію про сучасну хорову композицію, Оксана Рагатин-Макогон провела лекцію-демонстрацію української мистецької пісні, ілюструючи її прикладами вокального репертуару від Бортнянського до Івасюка.

Суботні сесії закінчились бенкетом в „Petroleum Club". Переповнену залю розважала Люба Білаш, основну промову прочитала Леся Дичко. В неділю ранком делегати відвідали службу в Українській католицькій церкві Св. Василія, під час якої Хор тисячоліття Едмонтонської епархії під керівництвом Єлисавети Лісової-Андерсон виконав Літургію тисячоліття Юрія Фіяли.

Протягом суботи та неділі делеґати конференції могли переглянути архівні матеріяли, фотографії, костюми, записи та інші музичні речі, виставлені на конференційному „Базарі" 22 місцевими та позаміськими хоровими колективами.

Під час конференції було також організовано кімнату для переслуховувань записів, в якій можна було переслухати двадцять п'ять платівок та плівок чотирнадцяти канадських хорів. Наявність цієї кімнати допомогла делеґатам краще ввійти у „цілковиту" хорову атмосферу.

Президент едмонтонського хору „Дніпро" Андрій Гладишевський представив три стратеґії, за допомогою яких кожен хор міг би функціонувати на свою повну спроможність. Інкорпорація хору як неприбуткової організації надає йому юридичного статусу, створює доступ до урядових дотацій, звільняє хор від податків та створює психологічний підйом для членів, — що, в свою чергу, створює умови для дисциплінованого плянування й досягнення цілей. На думку Гладишевського, коли така структура уже на місці, хорові потрібно визначити свої завдання для того, щоб сприяти плянуванню та бути в стані реаґувати на виникаючі можливості. Цілі, визначені хором, повинні бути реальними, а для їх досягнення потрібно спільного зусилля. Для визначення напрямків хору потрібно створити раду директорів, яка повинна строго дбати про те, щоб цілі хору виконувалися. Структура керівництва хору повинна мати місце для директора, який виконує фундацію додаткового члена кожного комітету, і який очолює плянувальний та керівний комітет. Колишній директор надає раді директорів тяглости, тоді як мистецький керівник уповноважує, оцінює виступи та очолює прийомну комісію. Заступник директора по адміністрації повинен дбати про костюми та бутафорію, заступник директора по виступах повинен організовувати виступи, вести переговори щодо контрактів та утримувати профіль хору в громаді. Для повноти адміністративного апарату хорові також потрібно секретаря та скарбника.

Музика — надзвичайно сильна зброя в навчанні мови та в затриманні культури. Вчителька з Едмонтону Домка Сапіґа наголосила, що діти вивчають мову через пісню, і що коли спів вводиться як гра, навіть наймолодші можуть брати в ньому участь. Для дітей важливо точно вияснити значення слів пісні. Дозволяти кожній дитині бути по черзі керівником пісні, поєднання співу з рухом та дією, та вжиток бутафорії — все це добрі способи утримання уваги дитини, її уяви та зацікавлення. Пані Сапіґа переглянула з учасниками сесії дев'ятнадцять дитячих дійових пісень, які можна одержати на відеокасеті за 16 дол. Відео можна замовити в Українському центрі засобів та розвитку (Ukrainian Resourse and Development Centre, Grant MasEwan Community College, Box 1796, Edmonton, T5J 2P2), або по-телефону (403) 483-4474. Замовлення, разом з чеками, виписуваними на Grant Mac Evan Community Colledge, мусять бути одержані перед 15 червня 1989 року.

Етномузиколоґ д-р Реґула Кереші підходить до музики в її суцільності. Вона вивчає звуки музики, її місце в суспільстві та значення музики і для тих, хто її виконує, і тих, хто її слухай. Музика — це код, комунікаційна система, подібна до мови, проте діюча на кількох рівнях. Вона приносить естетичне задоволення, а в той сам час може висловити „те, чого словами не висловиш". Народна музика в передіндустрійних аграрних суспільствах відносилась до трьох сфер: сезонного циклу, циклу життя та системи вірувань. Із змінами в житті народу міняються і звуки його музики. Сьогоднішні українські хори виконують народні пісні, проте ці пісні, вже не поєднані з відповідною сферою життя. Віра та система життя, яка традиційно поєднувалась з піснею, втратилась, і сьогодні потрібно зробити свідому спробу вивчити пісню та зрозуміти її. Музичне окультурення можливе, проте сліпе копіювання музичних ритуалів, які вже не відносяться до реальности, не є виходом з положення. Потрібно розуміти різницю між вивченням минулого та збагаченням сьогодення. Музичне пережиття, висловлене в народній пісні, повинне бути розширене з сьогодення, щоб включити минуле та щоб створити стратеґію для плянування майбутнього.

На думку торонтського композитора Зеновія Лавришина, „конфлікт між церковним та світським є однією з найбільш постійних проблем в історії стилів церковної музики". Теологи та священики часто відкидають „концертування" в Церкві, оскільки воно відбирає увагу віруючих від Служби. З іншого боку, екстремістський естетичний світогляд в цьому питанні також невідповідний, оскільки без розуміння та чуття до жанру церковного співу, виконанню церковної музики бракуватиме правди.

Церква створює важливу атмосферу для культурної освіти, тому завданням церковної музики повинне бути досягнення мистецької якости та створення зразків майстерности. Наша багата спадщина церковної музики сьогодні значно занедбана, і часто-густо переживає спотворення первісних музичних форм та текстів. Тому потрібно показати повагу до нашої традиції церковної музики: „Ми повинні виконувати і публікувати церковну музику в її первісному вигляді. Якщо ж ми хочемо ввести у вжиток у церковному співі живу мову, ми повинні створювати та замовляти нові твори і виконувати їх.

Під час дискусій над різноманітними формами української хорової музики виявилось кілька повторюваних тем. Найголовнішою з них була потреба досягнення майстерности. Якщо українська хорова музика повинна досягти свого повного потенціялу та визнання, на яке вона заслуговує в громаді та поза нею, то хористи та хорові диригенти мусять спрямовувати свою енергію на досягнення майстерности, уникати пересічности всякими шляхами і не зупинятися на півдорозі. В досягненні цього ідеалу потрібно успішно вирішити кілька проблем, які можна охарактеризувати як музичні, суспільні, фінансові та культурні.

В першому випадку, хоровим диригентом повинна бути людина, яка одержала тренування і має досвід у роботі з хором. Як підкреслив маестро Колесник, „немає поганих співаків, існують тільки погані диригенти". Диригент повинен компенсувати брак формальної вокальної освіти та хорової приктики в співаків. Він повинен мати ясне уявлення про всі аспекти хорового мистецтва, уміти передати це знання співакам і витягнути з них найкраще. Щоб заохотити членів хору, диригент повинен постійно використовувати новий, неодноманітний та найкращої якости репертуар, і він повинен розуміти нюанси його інтерпретації.

У сучасного хору багато також проблем зі суспільного боку. В наш технологічний вік все швидшого темпу праці та відпочинку, керівникові хору доводиться конкурувати з цілою низкою зацікавлень людей. Він повинен заохочувати співаків записуватись до хору і вкладати багато важкої праці в те, щоб утримати їхнє зацікавлення та ентузіязм.

З фінансового погляду хор завжди має потребу в фондах: потрібно покрити кошти існування, придбати новий репертуар, костюми, фінансувати освіту та професійний розвиток його членів і диригента, та оплачувати виступи, записи і турне. Без відповідних фондів хор не зможе ні функціонувати, ні підвищувати власні стандарти.

До уваги потрібно брати і культурні обставини. Типовий канадський хор складається з людей третього, четвертого та навіть п'ятого покоління канадських українців. Втрата мови є важливою проблемою, яка створює труднощі для диригента. Стає потрібним не тільки зберігання української мови, проте й освіта громади щодо вартости її хорових традицій як мистецтва. Композитор Леся Дичко вважає, що в кожній культурі найбільше цінується пісня. Тому українська громада повинна бути освіченою та вимогливою щодо своїх хорових цінностей і сподівань. Громадськість повинна навчитись цінувати добре виконання хорової музики задля його мистецької цінности, не зважаючи на те, чи виконуються релігійні, чи світські твори. Громада не повинна сприймати незадовільний репертуар, виконаний погано, тільки тому, що це наше, українське. І, нарешті, підтримка української хорової музики має лежати усім нам на серці.

Марія Лісова
(З англійської переклав В. Мороз)

Проща не відбудеться

Сестри Василіянки подають до відома, що з уваги на відновлення головного будинку матірного дому в Факс Чейсі, проща Покрови Пресвятої Богородиці не відбудеться в жовтні цього року.

В манастирській каплиці Сестер Василіянок правитимуть Святі Літургії через дев'ять днів, почавши від 23-го вересня до 1-го жовтня ц.р. в намірені всіх прочан, що беруть участь в щорічних прощах у Факс Чейсі.

Пригадується, що щорічна проща Покрови Пресвятої Богородиці відбудеться в жовтні 1990 року.

с. Єроніма Роман, ЧСВВ

ВІДІЙШЛИ
● ВІД НАС ●

ВАСИЛЬ ЗЕНЮК, член УНС Відд. 378-го в Вудбайн, Н. Дж. помер 26-го липня 1989 року на 65-му році життя. Нар. 13-го квітня 1924 року в Вілліямставн, Н.Дж. Членом УНС став 1961 року. Залишив у смутку дружину Жанет, п'ять синів: Ґреґорі, Стів, Джов, Пол і Фред; дві дочки Шілю і Бренду, дві сестри Пері і Неллі. Похорон відбувся 1-го серпня 1989 року на Джексон Семетері в Бентон, Па.

Вічна Йому Пам'ять!

Катерина Панчишин, секр.

МИКОЛА ПРОКОПІВ, член УНС Відд. 42-го ім. Тараса Шевченка в Пассейку, Н. Дж., помер 8-го червня 1989 року на 79-му році життя. Народжений в селі Будичів, Україна. Членом УНС став 1959 року. Залишив у смутку дружину Анастазію і брата Стефана в Україні. Похорон відбувся 12-го червня 1989 року на цвинтарі Св. Духа в Гемптонбурґу, Н.Й.

Вічна Йому Пам'ять!

Юліян Котляр, секр.